

आदर्श प्रश्नपत्रम् सं. 2
(अङ्कयोजना) Marking Scheme
कोड संख्या -022
(संस्कृतकेन्द्रिकम्)
कक्षा द्वादशी

अवधि: होरात्रयम्
समय : तीन घण्टे
Time : 3 Hours

पूर्णाङ्कः : 100
पूर्णाङ्कः : 100
Maximum Marks : 100

खण्ड "क" Section A
अपठितांश-अवबोधनम्

10

अस्मिन् खण्डे 50 शब्दानाम् एकः सरलः अपठितः गद्यांशः अस्ति।

प्रश्नाः

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्नप्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्क-सङ्केतः	अङ्क-विभागः
1. I.	तथ्यबोधपरीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन	(i) धनस्य (ii) आश्रमवासी (iii) मसी (iv) बहिः	½ ½ ½ ½	2
II.	तथ्यबोधपरीक्षणम्	लघूत्तरः पूर्णवाक्येन	(i) अस्माकं समीपे आवश्यकतानुसारम् एव धनं, वस्त्राणि च अन्यवस्तूनि भवेयुः (ii) आश्रमवासिना महात्मनः लेखनी क्षिप्ता यतः तस्यां मसी न आसीत्	1 1	2
III.	भाषिकतत्त्वप्रयोग- परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः एकपदेन	(i) विशेष्यपदचयनम् – वस्तु (ii) कर्तृपदचयनम् – भवान् (iii) विलोमपदचयनम् – बहिः (iv) पर्यायचयनम् – अचिरात्	1 1 1 1	4

कथायां सन्दर्भानुकूलं रिक्तस्थान— पूर्तिः, शब्दप्रयोगपरीक्षणम्	(i) रेलयानात् (ii) इतस्ततः (iii) साधारणवस्त्रयुक्तः (iv) वोढ्वा (v) विश्रामस्थलात् (vi) अनुरोधः (vii) स्वावलम्बी (viii) गुरुगंभीरस्वरं (xi) परिचीय (x) दर्शनार्थम्	½ ½ ½ ½ ½ ½ ½ ½ ½ ½	(5)
---	---	--	-----

4. कमपि एकं विषयम् अधिकृत्य प चवाक्येषु लेखनम् अपेक्षितम् । प्रतिवाक्यम् एकः अङ्कः निर्धारितः । अर्धः अङ्कः शुद्धतथ्यकृते अर्धः च शुद्धभाषाप्रयोगाय ।

अवबोधपूर्वकम् वाक्यसंरचना— परीक्षणम्	वाक्यनिर्माणम्	पञ्च वाक्यानि	½ + ½ ½ + ½ ½ + ½ ½ + ½ ½ + ½	1 1 1 1 1
--	----------------	---------------	---	-----------------------

5

खण्डः ग' Section C अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

(अस्मिन् खण्डे भाषायाः व्यावहारिकप्रयोगः अपेक्षितः)

प्रश्नाः

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्नप्रकारः	अपेक्षित—उत्तराणि	अङ्क- सङ्केताः	अङ्क- विभागः
5	वाक्येषु पाठाधरित- सन्धिविच्छेदः	अनुप्रयोगात्मकः कोष्ठकान्तर्गतानां पदानां सन्धिविच्छेदः बोधपरकः अतिलघूत्तरः	(i) इति+अभिधानेन (ii) कस्मिन् + चित् (iii) एतत् + देवस्य (iv) एषः+एव (v) द्वितीयभागः+ स चारः (vi) निमज्जति+इन्दोः	1 1 1 1 1 1	6

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्नप्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्क-सङ्केताः	अङ्क-विभागः
6	वाक्येषु समस्त-पदानां विग्रह-दक्षतापरीक्षणम्	वाक्येषु स्थूलाक्षर-पदानां विग्रहः	(i) निरुद्धा चेष्टा यस्य तस्य(मम) (ii) प्रयोजनस्य अभावः (iii) दैवेन हतम् (iv) ब्रह्माण्डम् एव भाण्डम् तस्य (v) अहश्च रात्रिश्च (vi) त्रयाणां मत्स्यानां समाहारः	1 1 1 1 1 1	6
7	वाक्येषु कृदन्त-पदानां प्रयोग-परीक्षणम्	प्रकृतिप्रत्ययौ योजयित्वा वाक्य-संदर्भानुसारं रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) प्रतिषिद्धः (ii) उक्तवन्तः (iii) द्रष्टुम् (iv) रतिम् (v) अर्चयन् (vi) भगवतः (vii) मायिनः (viii) पिशुनता	1 1 1 1 1 1 1 1	8
8	कर्तृ-क्रियापद-अन्विति-परीक्षणम्	वाक्येषु रिक्त-कोष्ठकात् समुचितं पदं विचित्य पूर्तिः	(i) ब्रवीतु (ii) युष्माभिः (iii) आगमिष्यन्ति (iv) आहूताः (v) परीक्ष्यते	1 1 1 1 1	5
8(वैकल्पिक)	विशेषणपद-चयनपरीक्षणम्	म जूषातः विशेषण-पदचयनं रिक्तस्थान पूर्तिः	(i) अतिरमणीयं (ii) बहुमत्स्यं (iii) महान् (iv) सुबद्धमूलाः (v) प्रमुखचिकित्सकस्य	1 1 1 1 1	5
9	उपपदविभक्ति-प्रयोगपरीक्षणम्	कोष्ठकात् शब्देषु उपपदविभक्ति-प्रयोगेण रिक्तस्थानपूर्तिः	(i) बुद्धं (ii) यद्भविष्येण (iii) प्रयोजनम् (iv) मानवेभ्यः / मानवाय (v) मृत्युना	1 1 1 1 1	5
				Total	30

खण्डः घ
पठितांश-अवबोधनम्
(अस्मिन् खण्डे सर्वे प्रश्नाः पाठ्यपुस्तकम् आधारिताः)
(ऋतिका – द्वितीयः भागः)

प्रश्नाः

क्रमाङ्कः	उद्देश्यम्	प्रश्नप्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्क-सङ्केताः	अङ्क-विभागः
10	पठितगद्यांश- बोधपरीक्षणम् भाषिकतत्त्व- परीक्षणम्	1. अतिलघूत्तरः एकपदेन उत्तरम् 2. लघूत्तरः पूर्णवाक्येन उत्तरम् 3. अतिलघूत्तरः (i) विशेष्यपदचयनम् (ii) विलोमचयनम् (iii) कर्तृपदचयनम् (iv) पर्यायपदस्य	(i) 365.25 वारं (ii) सङ्गणकस्य (i) भूमध्यरेखास्थितस्य नरस्य कृते नक्षत्रादयः पश्चिमं प्रति धावन्तः प्रतीयन्ते। (i) "पृथ्वी" इति पदं विशेष्यम् (ii) आधुनिकैः (iii) जन्म (iv) नक्षत्रादयः	½ ½ 1 ½ ½ 1 1	1 1 3 5
11	पठितनाट्यांशस्य बोधपरीक्षणम्	1. अतिलघूत्तरः (एक पदेन) 2. लघूत्तरः पूर्णवाक्येन उत्तरम्	(i) चाणक्येन (ii) नेपथ्ये (i) निरुद्धचेष्टा-कारणात् चाणक्यस्य मते वैतालिकाभ्यां शतसहस्र- सुवर्णदानम् अस्थाने प्रजाधनापव्ययः अस्ति	½ ½ 1	1 1

क्रमांकः	उद्देश्यम्	प्रश्नप्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्क-सङ्केताः	अङ्क-विभागः
14.	भावार्थबोध- परीक्षणम्	रिक्तस्थानपूर्ति- माध्यमेन	1. (i) सुखदं (ii) ऐश्वर्यशालिनि (iii) दारिद्र्यस्य (iv) मरणमिव 2. (i) अज्ञाननिद्राम् (ii) महापुरुषाणाम् (iii) छुरिकायाः (iv) महापुरुषाः	½ ½ ½ ½ ½ ½ ½ ½	2 2
15.	पद्यस्य अन्वयबोध- परीक्षणम्	प्रदत्तेषु अन्वयेषु श्लोकं पठित्वा रिक्तस्थानपूर्तिः	1. (i) पराभवं (ii) मायिनः (iii) असंवृत्ताङ्गान् (iv) इषवः 2. (i) अनन्तरत्नप्रभवस्य (ii) सौभाग्यविलोपि (iii) गुणसन्निपाते (iv) किरणेषु	½ ½ ½ ½ ½ ½ ½ ½	2 2
16.	वाक्यांशानां सार्थकसंयोजनम्	सार्थकमेलनं (संयोजनम्)	1. (i) यत्र तत् सत्यस्य परं निधानम् (ii) तर्हि चतुर्गुणेन सीसेन शोधयेत (iii) सप्तसप्ततिः कक्षाः सन्ति (iv) न उत्सवकालः	1 1 1 1	4
17.	प्रसङ्गानुसारं शब्दार्थबोध- परीक्षणम्	प्रदत्तविकल्पेभ्यः शुद्ध-अर्थ चयनम्	(i) नक्षत्रमण्डलस्य (ii) दुर्गस्य सुरक्षादिकार्यम् (iii) तुच्छ इव (iv) भाग्यरक्षितम्	1 1 1 1	4

खण्ड: घ, भाग II
संस्कृतसाहित्यपरिचयः

10

क्रमांकः	उद्देश्यम्	प्रश्नप्रकारः	अपेक्षित-उत्तराणि	अङ्क-सङ्केताः	अङ्क-विभागः
18.	संस्कृतसाहित्यस्य सामान्यज्ञानम् (अतिलघूत्तरः) (केवलं नामोल्लेखः अपेक्षितः)	अ) कविः (i) अम्बिकादत्तव्यासः (ii) भर्तृहरिः (iii) भासः (आ) (i) भर्तृहरिः (ii) विशाखदत्तः (iii) अम्बिकादत्तव्यासः (इ) (i) वराहमिहिरः (ii) कौटिल्यः (iii) विष्णुशर्मा (iv) भारविः	(i) जयपुरम् (ii) उज्जयिनी (iii) पद्मनाभपुरम् (i) षष्ठीशताब्दी (ii) 5-6 शताब्दी (iii) एकोनविंशतिःशताब्दी (i) बृहत्संहिता (ii) अर्थशास्त्रम् (iii) पंचतन्त्रम् (iv) किरातार्जुनीयम्	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	3 3 4
		अथवा			10
अ	संस्कृतसाहित्यस्य सामान्यज्ञानम्	अतिलघूत्तरः (रिक्तस्थानपूर्तिः)	अ) (i) नान्दी (ii) आख्यायिका (iii) संदेशवाहकः (iv) पद्यकाव्यस्य (v) चम्पू	1 1 1 1 1	5
आ	संस्कृतमहाकाव्य- लक्षणबोध- परीक्षणम्	संस्कृतेन पञ्चवाक्येषु वैशिष्ट्यलेखनम्	(i) न्यूनतमाः अष्टसर्गाः (ii) धीरोदात्तः नायकः (iii) सर्गबद्धः कथानकः (iv) धर्मार्थकाममोक्षेषु एकं फलम् (v) कोऽपि एकः प्रमुखः रसः	1 1 1 1 1	5
					10

संस्कृत आदर्श प्रश्नपत्रम्
केन्द्रिकम् (Core)
कक्षा – द्वादशी XII
प्रश्नपत्रस्य रूपरेखा

कोड सं. : 322

पूर्णाङ्काः 100

खण्ड नाम	प्रश्न संख्या	प्रश्न—उद्देश्यम्	प्रश्न प्रकारः	अङ्कसङ्केतः	पूर्णाङ्काः
खण्डः क अपठितांश— अवबोधनम्	1 अ ब स द	तथ्यबोध—परीक्षणम् " भाषिकतत्त्वबोध— परीक्षणम् शीर्षक प्रदानम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः अतिलघूत्तरः "	$\frac{1}{2} \times 4 = 2$ $1 \times 2 = 2$ $1 \times 4 = 4$ $2 = 2$	10
खण्डः 'ख' रचनात्मकः कार्यम्	2 3 4	पत्रलेखने अनौपचारिककार्य— विषयवस्तुबोधरीक्षणम् अवबोधपूर्वकम् वाक्यसंरचनाप्रयोग— परीक्षणम् अवबोधपूर्वकम् वाक्यनिर्माणम्	रिक्तस्थानपूर्ति (अतिलघूत्तरः) रिक्तस्थानपूर्ति (अतिलघूत्तरः) (लघूत्तरः)	$\frac{1}{2} \times 10$ $\frac{1}{2} \times 10$ $\frac{1}{2} \times 10$	5 5 5 <hr/> 15
खण्डः 'ग' अनुप्रयक्त— व्याकरणम्	5 6	वाक्येषु सन्धिच्छेद— परीक्षणम् वाक्येषु समस्तपदानां विग्रहः	अनुप्रयोगात्मकः (अतिलघूत्तरः) स्थूलाक्षर— पदानां विग्रहः (अतिलघूत्तरः)	1×6 1×6	6 6

खण्ड नाम	प्रश्न संख्या	प्रश्न—उद्देश्यम्	प्रश्न प्रकारः	अङ्कसङ्केतः	पूर्णाङ्काः
खण्डः 'ग' अनुप्रयक्त— व्याकरणम्	7	वाक्येषु कृदन्त—तद्धित— प्रत्ययानां प्रयोग—परीक्षणम्	प्रकृति—प्रत्यय— योगेन रिक्त— स्थानपूर्ति' (अतिलघूत्तरः)	1 × 8	8
	8 अथवा	कर्तृ—क्रियापद— अन्विति परीक्षणम् विशेषण पदचयन— परीक्षणम्	शुद्ध क्रियापद— चयनेन रिक्त— स्थानपूर्तिः मंजूषातः विशेषणपदचयनं कृत्वा रिक्तस्थान— पूर्तिः (अतिलघूत्तरः)	1 × 5 अथवा 1 × 5	5
	9	उपपदविभक्तिप्रयोग— परीक्षणम्	कोष्ठकात्— शब्देषु उपपद— विभक्ति प्रयोगेण रिक्तस्थानपूर्तिः (लघूत्तरः)	1 × 5	5
खण्डः 'घ' भाग : 1 पठितांश— अवबोधनम्	10	पठितगद्यांशबोध — परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः च	$\frac{1}{2} \times 2 = 1$ $1 \times 1 = 1$ $1 \times 3 = 3$	5
	11	पठितनाट्यांशबोध परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः च	$\frac{1}{2} \times 2 = 1$ $1 \times 1 = 1$ $1 \times 3 = 3$	5
	12	पठितपद्यांशबोध परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः लघूत्तरः च	$\frac{1}{2} \times 2 = 1$ $1 \times 1 = 1$ $1 \times 3 = 3$	5
	13	प्रसंग—सन्दर्भ—ग्रन्थ— लेखक परीक्षणम्	1. सन्दर्भग्रन्थस्य लेखकस्य च 2. कः कथयति कं कथयति	1 + 1 = 2 1 + 1 = 2	4
					30

खण्ड नाम	प्रश्न संख्या	प्रश्न—उद्देश्यम्	प्रश्न प्रकारः	अङ्कसङ्केतः	पूर्णाङ्काः
खण्डः 'घ' भाग : 2 संस्कृत—साहित्य सामान्य परिचयः	14	भावार्थबोध परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः रिक्तस्थानपूर्तिः	$\frac{1}{2} \times 8$	4
	15	अन्वय परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः रिक्तस्थानपूर्तिः माध्यमेन	2 + 2	4
	16	सार्थक वाक्य—संयोजन परीक्षणम्	अतिलघूत्तरः वाक्यानां क्रमानुसारं संयोजनम्,	1 × 4	4
	17	प्रसंगानुसारम् अर्थचयनम्	अतिलघूत्तरः शुद्धशब्दार्थ चयनम्	1 × 4	4
	18	संस्कृतसाहित्यसामान्य बोधपरीक्षणम् अथवा संस्कृतनाट्यवैशिष्ट्य बोधपरीक्षणम्	अतिलघूत्तरः (देश—काव्य—कृति कवीनाम्) अथवा अतिलघूत्तरः	3 + 3 + 4 5 + 5	10 10
					35
					100